УДК 456.19.136

РОЗВИТОК РИБНОГО ПРОМИСЛУ В КИТАЇ

Ю. О. Литвинчук
студентка 5 курсу, група ВБА-51м, навчально-науковий інститут агроекології та землеустрою
Науковий керівник – к.вет.н., доцент Т. В. Полтавченко

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна

Статтю присвячено дослідженню виробництва і споживання риби та рибних товарів в Китаї. Представлено аналіз тенденцій у вилові риби та зазначені фактори, що негативно впливають на розвиток рибної галузі. Проведено порівняння обсягів імпорту-експорту риби протягом останніх років.
Ключові слова: риба, рибні товари, морепродукти, рибне господарство, імпорт риби, експорт риби, споживання риби і морепродуктів.

Статья посвящена исследованию производства и потребления рыбы и рыбных товаров в Китае. Представлен анализ тенденций в вылове рыбы и указанные факторы, негативно влияющие на развитие рыбной отрасли. Проведено сравнение объемов импорта-экспорта рыбы в последние годы.
Ключевые слова: рыба, рыбные товары, морепродукты, рыбное хозяйство, импорт рыбы, экспорт рыбы, потребление рыбы и морепродуктов.

The article is devoted to the study of production and consumption of fish and fish products in China. An analysis of trends in fishing and the factors that negatively affect the development of the fishing industry. A comparison of fish import-export volumes in recent years has been made.
Keywords: fish, fish products, seafood, fishery, fish imports, exports, fish, consumption of fish and seafood.

Рибництво Китаю має тисячолітню історію та давні традиції. Відомо, що рибне господарство Китаю за обсягом виробленої продукції є одним з найбільших у світі. Країна виробляє близько однієї третьої з усіх поставок риби в світі. Його мілководні угіддя займають 1500 тис. кв. м. і становлять чверть усіх світових угідь.

Безумовно, велике значення в розвитку цього напрямку мають працьовитість народу і, на думку міністра сільського господарства Китаю Ду Кінгліна, «... неухильне проведення реформ і політики відкритості, наполегливе дотримання стратегії пожвавлення рибного господарства за рахунок застосування досягнень науки і технології, сталого розвитку з метою раціонального використання і збереження ресурсів рибальства, продумане проведення політики розвитку аквакультури як основної складової рибного господарства, і приведення процесів вилову і переробки у відповідність з місцевими умовами, зосередження зусиль на ключових факторах і пошуку специфічно китайського шляху рибогосподарського розвитку» [5].

Останні десятиріччя рибне господарство Китаю міцно займає світове лідерство по загальному вилову і вирощуванні (аквакультурі) водних біоресурсів. Так, якщо в 1988–1990 рр. Китай став світовим лідером з об'ємом вилову і виробництва продукції аквакультури трохи більше 10–12 млн т, то в 2000–2001 рр. цей показник досяг 42–44 млн т, тобто збільшився майже в 4 рази [5].

Характерним є те, що Китай – єдина країна в десятці провідних рибальських держав, у якій частка аквакультури в річному обсязі виробництва водних біоресурсів перевищила показники промислового лову в природних морських і прісних водоймах. Нині аквакультура дає до 26–27 млн т, або понад 62% від загального річного виробництва. Щорічний приріст в останнє десятиліття перевищує 1–2 млн т біоресурсів. Таких темпів у історії рибного господарства не вдалося досягти жодній країні. Все це дозволило збільшити споживання риби та інших водних продуктів до 33 кг на душу населення і тим самим забезпечити продовольчу безпеку країни.

Метою статті є проведення систематичного аналіз чинників, факторів та складових діяльності галузі рибного господарства Китаю, визначення особливості державного управління галуззю в сучасних умовах з урахуванням тенденції розвитку світового рибного ринку.

Постановка завдання – дослідити актуальні проблеми регулювання рибного господарства Китаю, а також визначити та охарактеризувати розвиток рибного промислу, основні об'єкти марикультури, ознаки рибництва та рибальства, як основних підгалузей рибного господарства Китаю.

Загальний обсяг продукції Китаю в 2001 р склав 43,82 млн т, в тому числі морське рибальство – 14,4 млн т; рибальство у внутрішніх водоймах – 2,16 млн т; аквакультура – 27,26 млн т, в тому числі марикультура – 11,32 млн т і вирощування в прісноводних водоймах – 15,44 млн т.

Прісноводна аквакультура в Китаї базується на культивуванні водних об'єктів в прісних водоймах і морській воді. Діапазон об'єктів аквакультури досить широкий: риба, ракоподібні, молюски, земноводні і водорості. У прісноводній аквакультурі переважають насамперед: короп, товстолобики, білий і чорний амур, лящі, вугри.

Слід особливо відзначити, що основні обсяги вирощування отримані в фермерських господарствах рибоводів. При цьому використовуються практично всі водойми – від найменших ставів, площею в кілька квадратних метрів до судноплавних каналів, які розділені мережевими перегородками на ділянки.

В останні роки, завдяки тісній співпраці з російськими вченими, в Китаї стали розводити і вирощувати райдужну форель, осетрових і сигових риб. Йде пошук таких об'єктів вирощування, які найбільшою мірою відповідають кліматичним і гідрохімічними умовами водойм тієї чи іншої провінції, що надзвичайно важливо, оскільки територія Китаю знаходиться в різних кліматичних зонах.

За короткий період в країні практично з нуля створено великомасштабне товарне осетрівництво. Сьогодні в господарствах рибоводів вирощується 6–8 тис. т товарних осетрових. Звичайна товарна маса осетрових – 1,0–1,2 кг. Найкращі результати (продуктивність і споживчий попит) отримані при вирощуванні сибірського осетра, дещо гірше – бестера і амурського осетра. Із загального обсягу вирощування 60% становить амурський осетер, а інша частина – сибірський осетер і бестер.

Осетрові продаються в більшості міст і стають звичайною рибою для великих рибних ресторанів. При зростанні обсягів вирощування осетрових відбулося різке зниження його ціни – з 40 дол. США за 1 кг в 1997 р. до 8 дол. в 2009 р. В даний час в ряді господарств створено маткові стада осетрових, але власний посадковий матеріал вирощують тільки від

виробників амурського осетра, виловлених в р. Амур і її притоках. Живі ембріони інших видів осетра імпортуються.

Не можна не відзначити великих успіхів, досягнутих в розведенні декоративних риб. Тисячі невеликих ферм вирощують сотні видів риб, які в основному експортуються в країни Європи і Америки.

Разом з тим, основне призначення прісноводної аквакультури – задоволення широкого внутрішнього попиту населення Китаю, і особливо її континентальної частини з великим сектором сільського господарства. Саме тут формуються і здійснюються виробництво прісноводної аквакультури і споживання більшої частини її продукції. Проблеми, з якими стикається аквакультура Китаю, – це стан навколишнього середовища, і насамперед забруднення водного фонду в результаті антропогенного чинника, а також природних катастроф. У зв'язку з цим перспективним представляється залучення водних просторів російського Далекого Сходу і Сибіру в районах, що межують з Китаєм, для спільного розвитку з китайськими фахівцями прісноводної аквакультури, з подальшим постачанням продукції в Китай і Росію.

Морська аквакультура (марикультура) в Китаї має не менше значення ніж прісноводна. Особливо велика її роль в прибережних районах, де поряд із зайнятістю населення вона забезпечує великі приморські міста, такі, як Шанхай, Далянь і ін., високоякісною свіжою продукцією: рибою, ракоподібними, молюсками і водоростями. Маючи в своєму розпорядженні прибережну зону, що простягнулася на 18 тис. км, Китай інтенсивно розвиває марикультуру, збільшивши її обсяги з 450 тис. т в 1980 р. до 10–11 млн т в 2000–2001 рр. Такі вражаючі результати отримано насамперед за рахунок значного розширення акваторій марикультурних господарств і науково обґрунтованого підбору об'єктів культивування.

Велике значення в морських господарствах надається вирощуванню, крім риби, також креветок, мідій, гребінців і водоростей; ведуться роботи із вирощування різних видів крабів. Так само, як і в прісноводній аквакультурі, в марикультурі китайські фахівці і практики широко застосовують полікультуру [1; 2]. У багатьох господарствах одночасно вирощуються креветки, краби, двостулкові молюски і водорості, деколи і риба. Успішно здійснюється в комерційних цілях вирощування вугрів, морських окунів. Поряд з цим в Китаї почали створюватися «підводні рифи» для культивування устриць, голотурій, медуз.

Марикультура поступово просувається від мілководного узбережжя в глибоководну частину. Розглядаються в перспективі проєкти зі створення морських господарств по вирощуванню короткоциклічних видів риб (анчоусових), що дозволить в разі успіху різко наростити виробництво марикультури.

Рибальство в природних внутрішніх водоймах (ріки, озера, ставки) базується насамперед на іхтіофауні найбільших річок Китаю – Хуанхе, Янцзи і прикордонного Амура, а також на найбільших озерах – Дунтинху (6000 кв. км), Цинхай (4200 кв. км), Поянху (2700 кв. км) і ін. Сумарний вилов у внутрішніх водоймах зріс з 0,7–1,0 млн т (1990–1993 рр.) до 2,20–2,24 млн т (2000–2001 рр.).

Основними об'єктами промислу в 200-мильній зоні Китаю є риба-шабля, горбилеві (малий жовтий, великий жовтий і жовтий горбилі), спинороги, скумбрія, тунці і цілий ряд дрібних пелагічних і донних риб. Істотну роль в морському прибережному рибальстві грають молюски, ракоподібні, медузи і водорості. Основні знаряддя промислу – трали (45–50% видобутку), ставні (20%) і гаманцеві (16–21%) неводи. Протягом останніх 30 років йде збільшення морського вилову Китаєм, який становив в 1978–1980 рр. 2,8–3,1 млн т і в 2000–2001 рр. досяг 14,3–14,7 млн т, в тому числі дальній океанічний промисел – менше 1 млн т гідробіонтів. Подальше нарощування обсягів видобутку морського рибальства Китаю

можливо тільки за рахунок освоєння запасів відкритій частині Світового океану, і перш за все таких високопродуктивних районів, як води Південного і Тихого океанів [2; 3].

Китай є найбільшим у світі виробником і експортером рибопродукції, що демонструє високі темпи зростання і швидку експансію на світові ринки. Однак, як вже було зазначено, що такі результати забезпечувалися за рахунок рибництва.

У 2014 році на водне господарство припадало 45% або 73,8 млн т світового рибальства. Більша частина цього, 58,795 млн т, була поставлена Китаєм на суму 138 мільярдів доларів США. У цьому виді діяльності Китай є безперечно найуспішнішою країною в світі, однією з небагатьох, які вирощують більше риби ніж ловлять, забезпечуючи 80% внутрішньої потреби в рибної продукції. Крім того, згідно з оцінками експертів, в 2025 році китайська аквакультура становитиме 61% від усього світу. Однак швидкий розвиток сектору аквакультури посилило конфлікти між промисловістю і водними ресурсами [4; 5].

Промисел дикої риби в Китаї, на відміну від рибництва, не демонструє стрімких результатів зростання. З 2010 по 2015 рр. в Китаї не спостерігалося значних змін в морських рибальських промислах, які зазвичай мали лінійне зростання. Річний обсяг виробництва в 2015 р. досяг 13,148 млн т, в порівнянні з 12,036 млн т в 2010 р, тобто середньорічний темп зростання склав лише 1,78%. Дані тенденції уповільнення темпів приросту загального обсягу вилову свідчать про деградацію водних біологічних ресурсів КНР. Немає сумнівів, що більшість об’єктів китайського промислу в даний час надмірно експлуатуються, виснажені і перебувають у важкому стані. Структура і кількість рибопромислового флоту Китаю не відповідають наявним біоресурсам. Надмірна експлуатація, як відомо, може призвести до згубних екологічних наслідків, до зниження виробництва риби, яке, в свою чергу, створює соціально-економічні загрози.

1. Борейко В. І., Павлюк Н. П. Роль рибництва в забезпеченні продовольчої безпеки країни. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. *Сер. Економіка*. 2012. Вип. 2(58). С. 13–19. **2.** Новости рыбного рынка. Продажи рыбной продукции в мире увеличились на 13,1%. URL: http://fishretail.ru/news/prodagi-ribnoy-produktsii-v-mireuvelichilis-na-131-322454 (дата звернення: 01.11.2020). **3.** Федеральное агентство по рыболовству. URL: http://fish.gov.ru/presscentre/smi_ review/Pages/019536.aspx. (дата звернення: 01.11.2020). **4.** Районы рыболовства и рыбоводства. URL: http://www.znaytovar.ru/new2873.html (дата звернення: 01.11.2020). **5.** Рыбный импорт нарастает. URL: http: //pishcheprom.rbc.ua/rus/rybnyy-importnarastaet-05082014112700. (дата звернення: 01.11.2020). **6.** Олійник О. М. Досвід Китаю з реалізації геополітичних інтересів шляхом здійснення іноземних інвестицій і надання закордонних кредитів: уроки для України. *Український соціум*. № 4 (51). 2014.